

Мельник П.В.

*Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького,
завідувач кафедри кримінального права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

**ДИРЕКТИВА 2008/99/ЕС ПРО ОХОРОНУ ДОВКІЛЛЯ ЗАСОБАМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

19 листопада 2008 року Європарламент і Рада ЄС схвалили Директиву 2008/99/ЕС про охорону довкілля засобами кримінального законодавства [Council Framework Decision 2003/80/JHA of 27 January 2003 on the protection of the environment through criminal law [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003F0080:EN:HTML>.

Вона є основним чинним нормативним актом, який безпосередньо регулює питання кримінально-правової охорони довкілля державами-членами ЄС. Прийнята вона з врахуванням положень Конвенції про захист довкілля за допомогою кримінального права від 4 листопада 1998 року. Даній директиві передувало Рамкове рішення 2003/80/JHA від 27 січня 2003 року про захист довкілля засобами кримінального законодавства [Judgment of the Court (Grand Chamber) 13 September 2005 in Case C-176/03 [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://curia.europa.eu/iuris/document/document.isf?docid=59714&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=EN&cid=431201>], яке було скасоване рішенням Суду ЄС [Справа C-176/03] на підставі оскарження Комісією ЄС, у зв'язку з тим, що порушена правова підстава його прийняття [Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law (Text with EEA relevance) [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0099:EN:HTML>.

Чинною Директивою 2008/99/ЄС відмічено, що Європейський Союз стурбований зростанням екологічних злочинів та їх наслідків, які все частіше поширюються за межі держав, у яких вони вчиняються, і створюючи загрозу довкіллю потребують жорсткої реакції.

В даній Директиві зазначено, що досягнення належного виконання законодавства щодо охорони довкілля можливе шляхом запровадження кримінального покарання, яке носить якісно інший характер, ніж адміністративні стягнення чи механізми компенсації відповідно до цивільного законодавства. Загальні правила щодо кримінальних правопорушень створюють можливість використання ефективних методів розслідування цих злочинів і взаємної допомоги між державами.

Відповідно до Директиви ЄС 2008/99/ЄС одним із шляхів досягнення ефективної охорони довкілля є посилення покарання за екологічно шкідливу діяльність, яка заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди безпосередньо повітрю, включаючи стратосферу, ґрунтам, водам, тваринному і рослинному світу.

Діяння, які держави-члени ЄС повинні розглядати як кримінальні правопорушення закріплені у ст. 3 Директиву ЄС 2008/99/ЄС. Це, зокрема:

- діяння, що викликали або можуть викликати смерть людини, суттєву шкоду її здоров'ю або істотну шкоду якості повітря, ґрунту, води або захисту тваринного чи рослинного світу в результаті:

- викиду, емісії або введення речовини чи іонізуючого випромінення в/на повітря, ґрунт, воду, (п. «а»),

- небезпечного поводження з відходами (збирання, транспортування, утилізація, переробка, експорт/імпорт відходів) (п. «b»),

- експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки (п. «d»),

- виробництва, переробки, використання, зберігання, перевезення, імпорт, експорт або захоронення ядерних матеріалів або інших небезпечних радіоактивних речовин (п. «e»);

- відвантаження відходів в розмірах, що порушують вимоги статті 2 (35) Регламенту ЄС № 1013/2006 Європейського парламенту і Ради від 14 червня 2006

року про транспортування відходів (п. «с»);

- вбивство, знищення, порушення природного стану, утримання, вилов, торгівля (як в цілому так і частинами чи продукцією) захищеними видів тваринного або рослинного світу, якщо це вчинено у значній кількості або значно впливає на охорону тваринного і рослинного світу (п. «f» і «g»);

- будь-яке діяння, яке істотно погіршує середовища існування захищених видів тваринного або рослинного світу (п. «h»);

- виробництво, імпорт, експорт, торгівля або використання озоноруйнуючих речовин (п. «i») [Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law (Text with EEA relevance) [Електронний ресурс]

- Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008L0099:EN:HTML>].

На підставі аналізу Директиви ЄС 2008/99/ЄС можна відмітити ряд особливостей. По перше, об'єктом кримінально-правової охорони є атмосферне повітря, ґрунт, вода, тваринний і рослинний світ. По друге, протиправність кримінальних правопорушень визначається як порушення вимог законодавство ЄС, прийнятого відповідно до Договору про ЄС (додаток А до Директиви 2008/99/ЄС), до Договору про Євратом (додаток Б до Директиви ЄС 2008/99/ЄС), законів, постанов адміністративних органів або рішень компетентних органів держави-членів ЄС. По третє, кримінальні правопорушення, закріплені у ст. 3 Директиви 2008/99/ЄС можуть бути вчинені як умисно, так і з необережності. По четверте, держави-члени ЄС повинні забезпечити можливість притягнення до відповідальності юридичні особи.

Що стосується відповідальності юридичних осіб за екологічні злочини, визначені ст.3 Директиви ЄС 2008/99/ЄС, то вони можуть бути притягнуті до відповідальності у випадку вчинення цих діянь на їхню користь будь-якою особою, яка займає керівне положення в юридичній особі, що полягає у повноваженнях представляти юридичну особу, приймати рішення від імені юридичної особи або здійснювати контрольні функції в юридичній особі.

Отже, на підставі аналізу законодавчої діяльності Європейського Парламенту і Ради ЄС можна сказати, що для ЄС питання охорони довкілля є досить актуальним, а особливо засобами кримінального законодавства. Оскільки інші механізми правової охорони не забезпечують належну охорону довкілля. Особливо звертається увага на охорону атмосферного повітря, ґрунтів, вод, тваринного і рослинного світу. Директива 2008/99/ЄС Європейського Парламенту і Ради ЄС про охорону довкілля засобами кримінального законодавства від 19 листопада 2008 року встановлює види злочинів проти довкілля, які держави-члени ЄС повинні імплементувати у їх національне законодавство. До того ж, вимагається запровадження відповідальності юридичних осіб за вчинення цих злочинів у їх інтересах.

Перед Україною на шляху входження у ЄС стоїть завдання гармонізації національного законодавства до законодавства ЄС, в тому числі охорони довкілля засобами кримінального законодавства.